

Aita Polikarpo Iraizozkoari omenaldia

Martxoaren 22a, larunbata, egun kutuna eta gogoangarria izan zen ultzamarrentzat eta, batez ere, iraiizotzarrentzat. Zer esanik ez, haren omenaldira hurbildu ginenentzat.

Guretzat, lehen aldia zen, izan, Ultzamako herri batean ia egun osoa pasatu genuena. Eta, egia esan, ez ginen inongo damuarekin geratu. Lurralde kutuna iruditu zitzaigun Ultzama, bere herri guztiekin, hala nola: Iraizotz, Aita Polikarporen jaioterria, Alkotz, Arraitz-Orkin, Eltso, Eltzaburu, Gerendiain, Gorrontz-Olano, Ilarregi, Larrantzar, Lizaso, Suarbe, Urritzola-Galain, Zenotz eta Auza. Denek batera 1.200 bizilagun. Herri txikiak beraz, eta handiskoenen artean dago Iraizotz. Eskolak Larrantzarren daude zentralizatuak, beraz, bailarako haurrek hantxe daukate *D* eredu ikasteko aukera.

Euskara galdu samarra bide dago bailara honetan, zer esanik ez Iraizotzen. Ondotxoek kontserbatzen dutenak omen dira Auza, Eltzaburu eta Suarbe. Gainerakoak, mende honetan eta erauntsi baten moduan galdu zuten. Berriro ere, dirudienez, be-

rindartzen hasia da, batik bat gazte eta haurrengan.

Bailara osorako alkate bat dute, gaur egun Julio Indaberea eta herri bakoitzat bere ordezkoa.

Herri zoragarri honetan egin zitzaion omenaldia Aita Polikarpo Iraizotzi. Esan beharrik ez, herri osoak hartu zuela parte. Haren izenak merezi duen ospea izan zezan Euskaltzaindiak X. Barne Jardunaldiak egin zituen bertan. Bi urtean behin ospatzen ditu Euskaltzaindiak delako bilerak hurrengo bi urteen egitaraua finkatzeko. Hain zuzen, oraingo hau Iraizotzen, Aita Polikarpo jaiotzen etxean bertan egin zuten. Esan zigitenez, herri guztian izenik ez duen etxe bakarra huraxe da, gure idazlearen aita maisua baitzen eta etxea, oster, herriko eskola. Esan beharrik ez, Euskaltzaindiak eman zion omenaldi eta ospera herri osoa azaldu zela. Euskaltzaindiaren bilera ostira-lez, omenaldi bezperaz hain zuzen eta omenaldi egunean eguerdian egin ziren eta bertan, Haritschelhar jaunak esan zuen bezala bi urtarako egitaraua finkatu: "Nik uste dut orain beharrezkoa dela utzi alde batera zenbait gauza

"Orotariko Euskal Hiztegia" k segitzen baitu, Atlasak eta batzorde guztiek ere segitzen baitute beren lana. Baina hor dugu "Hiztegi Batua". Hor sartuak gara duela urte anitz eta jadanik 4.000 hitz onartuak ditugu. Gure plana 20.000rat heltzea da. Pentsatzen dugu, eta hortakotz bildu gara, hobetu behar dugula lan hori. Erran nahi da 4.000tik 5.000rat".

Euskaltzaindiak bere bilera egiten zuen unean herri osoa meza batean elkartu zen herriko eliza zoragarrian. Bertan izan genuen meza emaile herriko erretoa eta haren laguntzaile Jesus Goldaraz apaiza eta herriko semea eta Aita Iratzeder. Meza, oso hunkigarria izan zen eta sermoia Goldaraz apaizak xoragarri eman, izen, abizen, herriko gertakari et abarrez hornitua eta haren ondoren Aita Iratzederrek.

Meza amaitu ondoren, erromeria bat bailitzan herri osoa jaitzi zen plazara eta han, udalaren aurrean egon zen Euskaltzaindiak bere bilera amaitu zain, ondoren udaleko aretoan egin zitzaion omenaldira sartzeko.

"Erestu" herriko abesbatzak, erretorearen ardurapean, eman zion hasera "Festara" kantuarrekin, bitxiki gainera, "betor Donostira bai bai" dioen lekuan, "betor Iraizotza, bai, bai" aldatu baitzioten. Segidan Ultzama bailarako alkate Julio Indabereak egin zigun agurra han geundenoi. Ondoren, Jesus Goldaraz apaiz jaunak eta herriko semeak, lehen elizan aipatu bezala eman zigun Aita Polikarpo Iraizotzen berri:

"Herriko Etxe honetatik hagitz hurbil, hor gibelean, jaiotzen zen Aita Polikarpo orain dela ehun urte, urtarrilaren hogeita hamaikan, egunotan lanean ari izan zareten etxe berean. Eta gauza bitxia da hori dela herrian izenik ez duen etxe bakarra, segur aski garai batean, Aita Polikarporenean zehazki, eskola izan zelakoz. Izan ere maisuaren etxea zen garai hartan". Goldarazek, pertsonalki ezagutu zuen Aita Polikarko: "Niretzat gizon kuttuna izan da Aita Polikarpo. Neronek ezagutu nuen eta harremanak izan nituen udaro, Erromatik etorri eta bere familiarekin egun batzuk pasatzen zituenean. Ordurako bere senideak, batzuk Erripan, bertze batzuk Burlatan eta bertzeak Iruñean bizi baziren ere, gure etxean haren bisitaldiaren zain egoten ginen eta bai bera zintzo etorri ere. Izan ere, gure amaren bular-antzia baitzen. Orduan jabetu nintzen bere apaltasun eta sakontasunaz".

Dirudienez, Aita Polikarporen lehen ahalegina, Iruñeko seminarioan apaiz istudioak egitea zen. Baina, berak gaztelania zitpitzik jakin ez eta, ondorioz, etxera itzul zedila agindu zioten "motza zela eta deus gutti jabetzen zela argudiatuz. Ez zekiten zertan ari ziren". Esan beharrik ez orduan euskaldun hutsa zela Iraizotz herria.

Seminariorik jaurti ondoren Altsasuko kaputxinoen frailetegia sartu zen eta 1912. urtean Zangotzarako bidea hartu zuen. Han egin zituen nobiziadu urtea eta latineko boskarrena. 1914.ean Hondarrabira joan zen. Ondoren

Iruñean eman zituen zenbait urte, 1930.ean Lekarozterako bidea hartu zuen arte. Han aritu zen zenbait urtetan irakasle lana eginaz, latina, grekera, alemana eta beste zenbait gai irakatsirik. Ordukoak dira Baztango euskaraz idatzitako "predikiuak".

Azkuek 1941.ean Iraizotzi euskaltzain izateko proposamena egin zion, baina honek ez zuen proposamen hura onartu bere ordena barnean zegoen giro txarra zela eta. Francisco Ondarra bigarren hizlariak eta ordena beretan ezagutu zuen fraileak esan zue- nez: "Garbi dago kokildurik dagoela, besteak beste, Lekarozko fraidekide anitz handik jaurtikiak izan direlako eta euskal aldizkariak desagertu direlako".

1950ean Lekaroztik Erromara bidali zuten, kaputxinoen ordenako "Idazkari Nagusi" kagua betetzera. Han urte dexente eta kargu garrantzitsu honetan aritu ondoren, itzuli zen ostera Lekarozera harik eta 1980. apirilaren 5ean hil zen arte.

Guretzat, eta euskal literaturako liburuentzat ez da autore ezaguna izan, baina, gure artean sarri gertatu ohi den bezala, halako batean eskuartean eduki arren, ahaztuta edota baztertuta eduki ditugun harri-bitxiak topatzen ditugu. Hori gertatu bide zaigu Aipa Polikarporekin. Izan ere, Francisco Ondarra kaputxinoak ezan zigunez, asko eta asko idatzi zuen, idatzi eta itzuli eta agitz ongi.

Hemeretzi urterekin, oso gazterik beraz, Aita Intzak zuzentzen zuen "Zeruko Argia" inguruan

idazle multzo bat sortu zen, haien artean Aita Iraizotz. Bere lehen lanak olerkiak izan ziren. Baina hitz-lauz ere egin zuen aski lan argitalpen horren inguruan: *Jesukristoren bizitza*, *Lapurren menpean* kontakizun historikoa, besteak beste.

Francisco Ondarra aita kaputxinoak esan zigunez, olerkigintzan egindako lanak eman dio osperik handiena. Alde batetik originalak, eta, bestetik, latin eta alemanetik itzuliak. Aita berak idatzi digunez, "egia esan, helburu nagusia kristauei janari atsegingarria eskaintzea zen gehiengoa, eta ez zuten beraz goi-arnas gorakoak izan beharrik. Hala ere, poematxo zoragarriak baditu zertuak, sentimena, deskripzioa eta hizkuntzak eskaintzen dituen baliabideak, onomatopeiak barne, maisuko eta aberaski erabiltzen dituela. Euskalki guztietako berbak eta esamoldean hartzen zituen, mordoilokeria eta garbizalekeriatik ihes egiten zuela. Alemanetik egindako itzulpenak eta Bibliako hitz-neurtuz burututako salmoenak zoraturik zeukaten Lauaxeta. Ospe handiagoa eman diote Erroman, Ordenako Idazkari Nagusi zela, ondutako hamalaukoek, Mitxelenaren iritziz, euskaraz zertu diren hobere- nak beharbada. Poema luzerik ez zuen moldatu".

Kaputxino berberaren hitzak jarraituaz, "bai hitz neurtuz bai hitz-lauz euskara gozo eta samurra darabil. Batek baino gehiagok berreskuratu du ahantzixea zeukan euskara *Jesukristoren bizitza*- kan prosa leun orekatua dastatuaz".

Omenaldiko hitzaldiak amaitu ondoren, berriro ere "Erestu" taldeak eman zigun bere doinuen berri guztien atseginerako. Ondoren bere jaiotetxera joan ginen denok han eraiki zitzaion oroitarria agertaraztera. Bertan hitzaldi laburrez gain, entzun genituen herriko bertsolari txikien zenbait bertso, bailara honetan berriro ere euskara berpizten ari denaren seinale argi eta garbia.

Ondoren, herriko plazan, Udalak antolatutako hamaiketako dastatu ahal izan genuen eta bertako zenbait pertsonekin mintza-

tu. Askorentzat gisako ekitaldiak, bultzagarri gertatzen dira euskara eta euskal kulturaren susperraldirako. Esperantza horrekin agurtu genuen herri hau.

Aita Polikarporen ekarri literarioa hain ezaguna ez izanik ere "oparo eta ezberdina" dela esan zuen Jose Luis Lizundia Euskaltzaindikoak. Eta ekarpen hori nabarmentzeko garaia dela uste du Euskaltzaindiak: Polikarpo Iraizokoaren ahalik eta lan gehien eman nahi dugu argitara, eta dena ezin bada, behintzat apartekoena".

G.E.